

GRŠKA ANTIČNA KNJIŽEVNOST

1. ARHAIČNO OBDOBJE

Iliada, Odiseja → junaška epa

Homersko vprašanje → en avtor obeh epov? Iliada in Odiseja delo enega samega ustvarjalca?

Homerjev epski stil: rapsod (epska širina), pridevki, premi govor, primere

Ep je pripovedna pesnitev velike obsega. Prikazuje dejanja bogov in bajeslovnih junakov (prvotno), pozneje iz zgodovine. Zunanja zgradba – **spevi**.

Iliada

Opeva zadnjih 50 dni, 10 let trajajoče vojne med **Trojanci** in **Grki**. Zgodba se začne **IN MEDIAS RES** (v sredi dogajanja). Glavna junaka sta **Ahil** in **Hektor**. Jabolko spora je **Parisova ugrabitev lepe Helene**. Ahil ubije Hektorja, tako odločijo bogovi..

Verz je **heksameter**.

Tema je tragično nasprotje nasilja in želje po miru.

Ideja: Človek ni svoboden, njegova usoda je odvisna od volje bogov...

Odiseja

Ep o morju in morskih dogodivščinah. Visoka pesem intelektu. Grški junak Odisej se mora skoraj 10 let vračati po morju domov na otok Itako. Doma ga čakata zvesta **žena Penelopa** (Penelopina zvestoba) in **sin Telemah**.

Odisejo sestavljajo **3 motivni sklopi:**

→ zgodba očeta Odiseja, moža, ki premaga vse nevarnosti in se vrne na Itako.

→ zgodba sina Telemaha, ki išče očeta

→ zgodba zveste žene Penelope.

Verz je **heksameter**.

Tema: možnost združljivosti nasilja in miru.

2. KLASIČNO OBDOBJE

Grška proza

→ začetnik: **Ezop** (basnopisec)

→ začetnik grškega zgodovinopisja: **Herodot**

→ govorniška proza: **Demoster**

→ filozofska proza: **Platon, Aristotel**

I

Največji učenjak. Temeljno delo: **POETIKA**, v njej razloži **TRAGEDIJO**

I

MIMEZIS

KATARZA

ENOTNOST DOGAJANJA

Posnemanje dogajanja.

Duhovno očiščenje.

Enotnost kraja, časa, oseb

Vzbuja v človeku verjetnost.

Grška lirika

→ **meliko** – pesmi, ki so jih peli ob spremljavi brenkala.

Glede na način izvajanja ločimo:

- a) monolična (individualna vsebina)
- b) zborovska

→ najpomembnejša predstavnica: **Sapfo**, glavna tema v pesmih je **erotika**.

→ znan je tudi **Anakreon** (Eros, z zlatimi kodri bog).

Grška tragedija

TRAGEDIJA je dramska igra z vzvišeno snovjo. Njen junak je pomembna in značajska osebnost, ki si strastno prizadeva doseči nek vzvišen cilj. Doživi poraz, brez prave osebne krivde. Propade fizično, moralno zmaga. Notranja zgradba: zasnova, zaplet, vrh, razplet, razsnova.

→ pisci: **Tepsis** – en igravec
Ajshil – dva igralca
Sofokles – trije igralci

→ motivi: iz življenja višjih družbenih slojev

→ dramska tehnika: a) **shintetična** - razvojna (dogodki razvrščeni po naravnem zaporedju)
b) **analitična** - razpletena (dogodki v obratnem zaporedju)

→ **tragični junak**: želi osmisliti svet, zastopa pozitivno idejo, a je tragično kriv.

→ **Snov**: človekova podrejenost volji bogov, polbogov.

3. HELENISTIČNO OBDOBJE

→ širitev književnosti navzven

RIMSKA ANTIČNA KNJIŽEVNOST

1. ARHAIČNA DOBA

→ vrh dramatike, natančneje komedije

Aristofan: avtor znanih komedij: Ose

Plavt: avtor znanih komedij: Dvojčka ali Menehmi

KOMEDIJA – veseloigra

Je dramsko delo, ki oblikuje različne vrste komičnega. Njen namen je zabavati, zbujati smeh. Jezik je vsakdanji in razumljiv. Vrste komike:

- a) telesna komika
- b) besedna ali verbalna
- c) značajska ali karakterna
- d) groteskna

Dva tipa komedije pri Grkih:

STARA KOMEDIJA

Satirična – kritika javnih, socialnih, kulturnih in političnih zadev

NOVA KOMEDIJA

zasebna (življenje v smešni in moralno poučni podobi)

2. ZLATA DOBA

- govorništvo: **Cicero**
- zgodovinopisje: **Julij Cezar**

Lirika in epika

- elegije, ode, satire, epigrami
- **Ovid** je avtor **Preobrazb ali Metamorfoz** (230 zgodb *Orfej in Evridika*)
Začel pisati tudi **elegije** – žalostinke, refleksivne lirske pesmi
- **Katul**: pesmi posveča Klodiji, pripada krogu Neoterikov (pišejo lahkotne erotične pesmi n izpovedujejo individualno ljubezen)
Brali: **Blagoslov ljubezni**
- **Horac**: je postavil temelje rimski klasični poeziji. Pisal je **ode** (hvalnice) in **epode** (pesmi iz dvovrstičnih kitic)
- Najpomembnejši rimski epik pa je **Vergil**, avtor znamenitega epa, ki nosi naslov **Eneida** in velja za **rimski nacionalni ep** (govori o nastanku Rima).

3. SREBRNA DOBA

- dramatika; tragedija Seneka, avtor znanih tragedij: Medea, Fedra, Trojanke
- **roman** je po zunanji zgradbi razdeljen na **poglavja**, lahko pa ima tudi **prolog** in **epilog**.
Najboljši roman: **Patronij: Satirikon**, katerega osrednja zgodba govori o Efeški vdovi.
Roman je PRVI EVROPSKI SATIRIČNO – KOMIČNI ROMAN.

4. DOBA UPADA RIMSKE KNJIŽEVNOSTI

Opombe:

- *Glavno besedilo: besedilo, ki ga osebe govorijo – dvogovori, monologi
- *Stransko besedilo: zapisno v oklepajih, poševnem tisku
- *Didaskalije: odrske pripombe, da avtor nakaže videz oseb, prostor, čas, premike na odru.
- *Stasime: spevi stoječega zbora
- *Parodos: prihod zbora na oder
- *Oksodos: odhod zbora z odra

- *Akropola: rimska utrdba
- *Metropola: prestolnica
- *Nekropola: staro rimsko pokopališče
- *Replika: vsakokratni nastop osebe
- *Retrospektiva: pogled nazaj